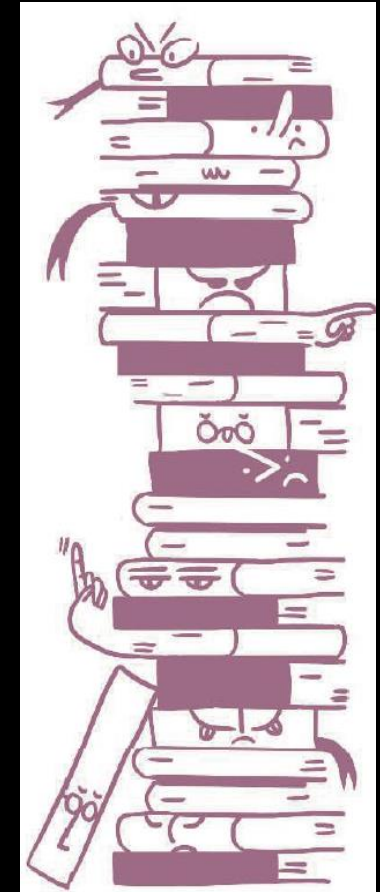

Hvad skaber læselyst?

Fredensborg og Arden Skole

Information 7. jan. 2020

Ayoe Quist Henkel, KFPLC Årsmøde 2020

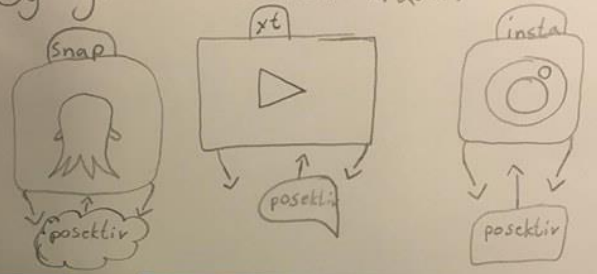
Hvad skaber læselyst?

- Møde eleverne hvor de er i indhold, udtryksformer og medier
- Tilbyde inspirerende – digitale og analoge - rum i PLC → skolebiblioteksdidaktik
- Tilbyde kreative, æstetiske og sansebaserede – digitale og analoge – greb til at læse og arbejde med litteratur på
- Meningsfuldhed og verdensvendthed

Jeg har læst: **Selfie Simon**

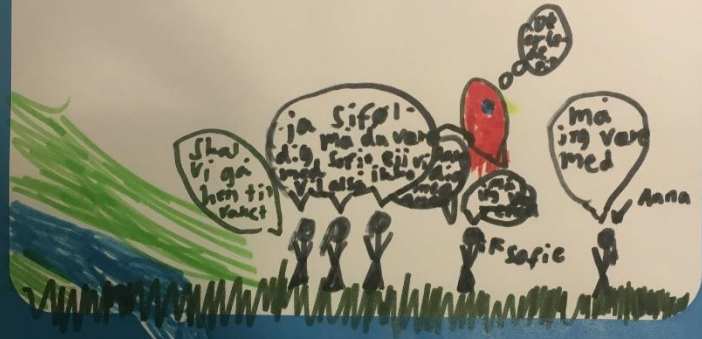
Derfor vil jeg: Skrive mere positiv til andre på internet. fx. youtube, instagram og snapchat. Og give konstruktiv kritik.

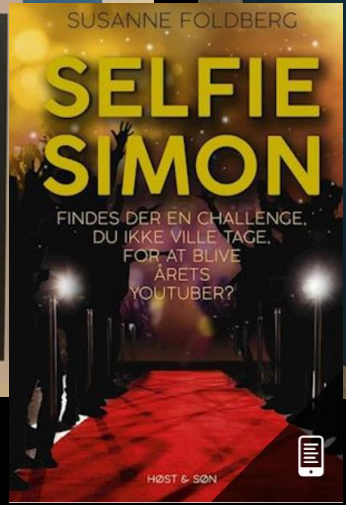
BØGER KAN GØRE EN FORSKEL OG FORANDRE VERDEN!

Jeg har læst: **Selfie Simon**

Derfor vil jeg: Jeg ville være opmærksom på om det er nogle bliver ~~skæmp~~ holdt udenfor

AN GØRE EN FORSKEL OG FORANDRE VERDEN!

Jeg har læst: **Selfie Simon**

Derfor vil jeg: Være mere opmærksom på om folk har det godt

#LitterærAktivisme

BØGER KAN GØRE EN FORSKEL
OG FORANDRE VERDEN!

Jeg har læst: **Selfie Simon**

Derfor vil jeg: tænke over hvad man skriver og ligger op på de sociale medier.

Marie-Sofie

#LitterærAktivisme

BØGER KAN GØRE EN FORSKEL
OG FORANDRE VERDEN!

Tag litteraturen tilbage til læserne!

Litteratur er så vidunderlig og vigtig en størrelse. Den er udfordrende, uddannende, underholdende, overraskende og så er den i kontakt med verdener, som dens læser ofte kun kan drømme om. Litterære tekster er stadig den mest direkte vej ind i andre virkeligheder* (2016 Rita Felski)

- Rita Felski *Uses of literature* (2008)

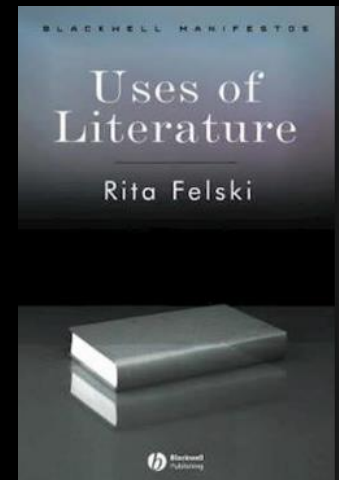
Fra hvad litteratur *betyder* til hvad litteratur *gør*

Både kognitivt men også følelsesmæssigt

Hun peger på fire motiver/æstetiske responser

- Genkendelse
- Fortryllelse
- Viden
- Chok

”Jeg foreslår en læsning, der inddrager anerkendelses og genkendelsens logik, som arbejder med, at den æstetiske erfaring har lighed med fortryllelse i en verden, der formodes at være affortryllet; en læsning, som indser at litteraturen skaber særlige konfigurationer af social viden, og som værdsætter, at vi kan blive chokerede over, hvad vi læser.” (s. 14-15)

Digitale læseoplevelser i biblioteksrummet

- Støttet af Udviklingspuljen for Folkebiblioteker og Pædagogiske Læringscentre – Kulturstyrelsen
- Kommunernes Forening for Pædagogiske Læringscentre
- Projektskolerne Fredensborg Skole, Arden Skole og Utterslev Skole
- VIA UC (Alice Bonde Nissen og Ayoë Quist Henkel)
- [https://ucviden.elsevierpure.com/portal/files/69413047/Digitale I seoplevelser ENDELIG.pdf](https://ucviden.elsevierpure.com/portal/files/69413047/Digitale%20l%C3%A6seoplevelser%20ENDELIG.pdf)

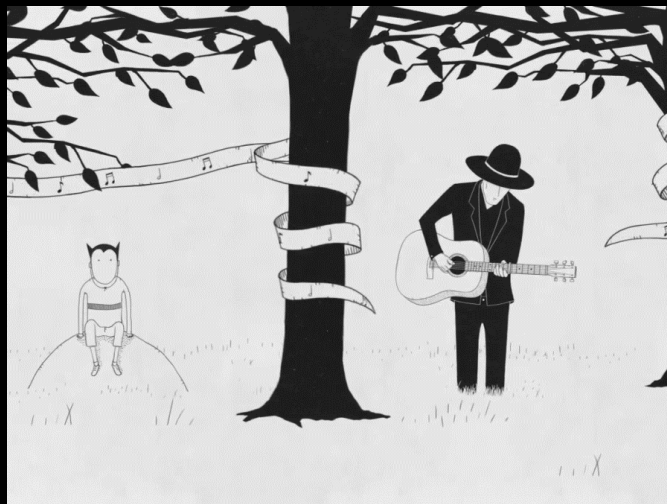
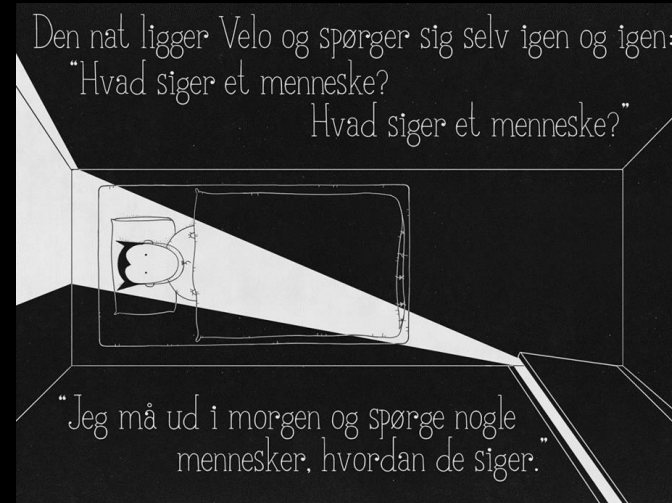
Digitale LÆSEOPLEVELSER i biblioteksrummet

Kommunernes Forening for
Pædagogiske Læringscentre

Hvad siger et menneske? Anders Ladegaard, Michael Falck, Peter Sommer, Randi Laubek og Bjørn Fjæstad www.velosverden.dk

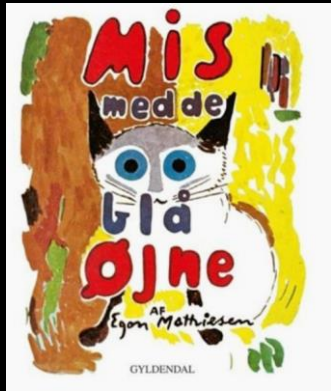

Litterære apps 2. årgang Fredensborg skole

- "Jeg bruger mine øjne og mine ører. Det er nogle flotte billeder. Jeg synes faktisk bare, det er en god fortælling. Det er dejligt afslappende i starten, og så bliver det mere vildt i det. Det kan jeg godt li`."
- "Musikken var god, fordi den havde alle mulige forskellige rytmer og tonerne... så var der nogle dybe toner... så talte de lidt."
- "Nogle gange kan jeg også bare lukke øjnene og lytte til melodien, og hvad det er, de siger. Mit ynglingstidspunkt i bogen var helt klart det sted med musikeren, der spillede på guitar. Han står jo og begynder at bevæge sine fingre og så nynner han."
- "Det allerbedste sted var, da Velo kommer hjem og sætter sig ned ved bordet og fortæller sin mor, hvad han synes, er det bedste svar, og det havde jeg slet ikke tænkt på. Det der med at sige hej."
- "Jeg tænkte, hvad er en digter? Det har jeg aldrig vidst før".
- "Digteren siger mange forskellige ord: kastanie, kantareller, vaskebræt..."
- "Jeg klappede og rystede med benene."

Litterære apps 2. årgang Fredensborg skole

Booktalk ved PLCmedarbejder

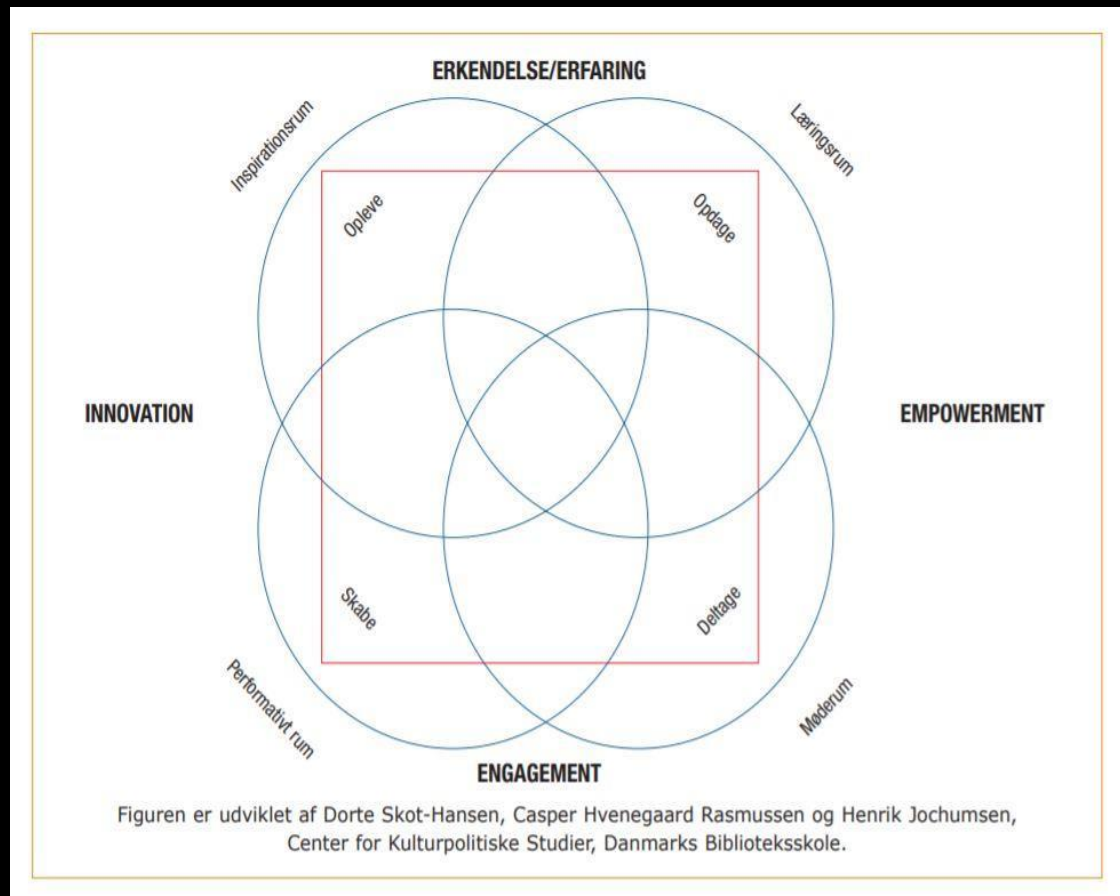

Læsning i grupper

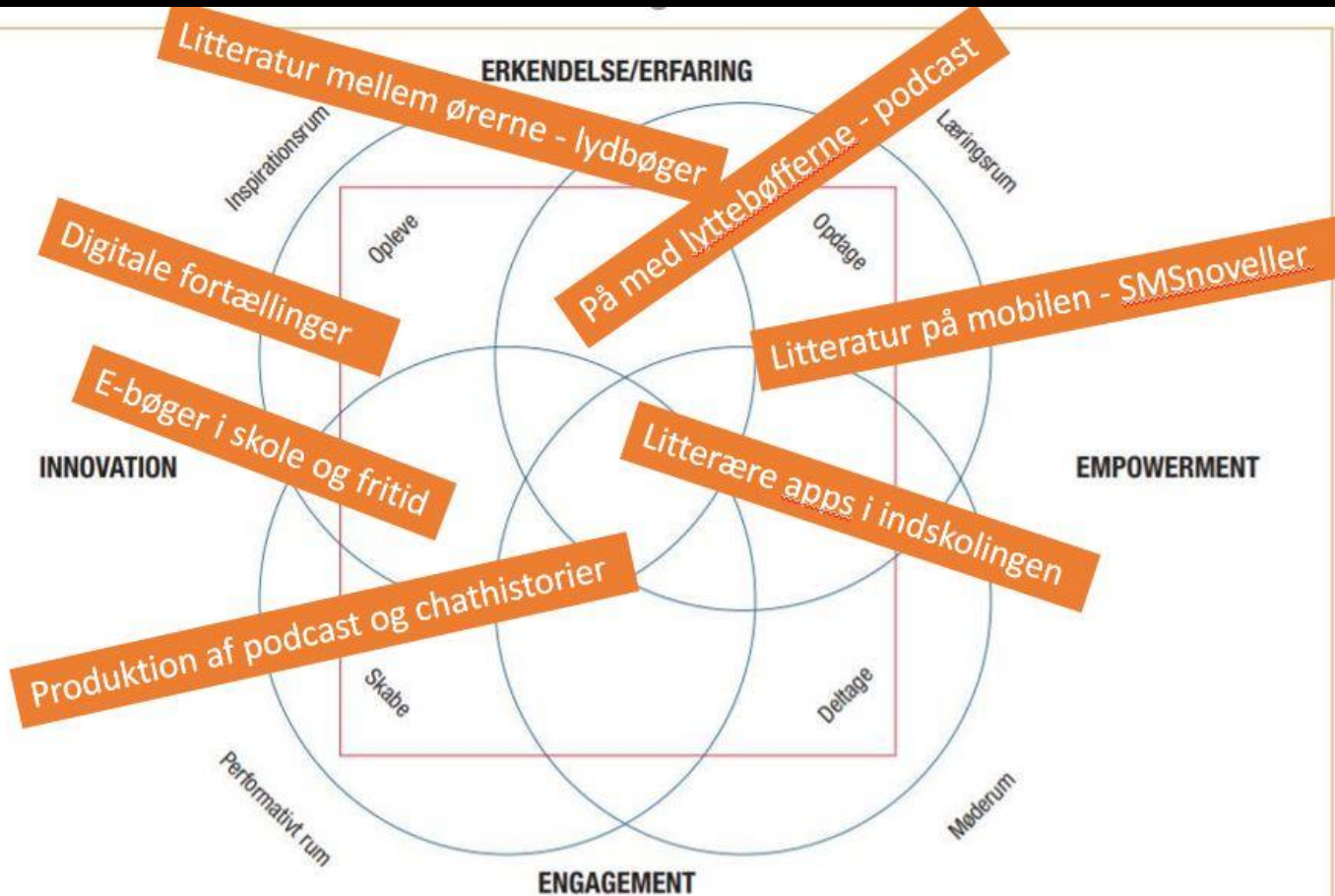

Litteraturarbejde

Bibliotekets forskellige funktioner og rum

Firrumsmodellen (Styrelsen for Bibliotek og Medier 2010 s. 48)

Figuren er udviklet af Dorte Skot-Hansen, Casper Hvenegaard Rasmussen og Henrik Jochumsen, Center for Kulturpolitiske Studier, Danmarks Biblioteksskole.

Podcast 7. årgang Arden skole

Arbejde med lyd

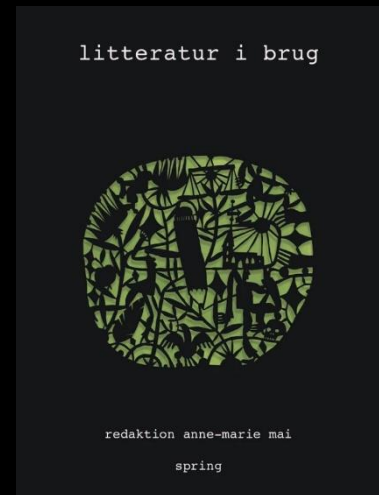
Lytning til podcast

Produktion af podcast

Aktuel forskning i litteraturundervisning

- Kvalitet i dansk og matematik (KiDM) ledet af Thomas Illum Hansen.
- 172 klasser undersøgt i litteraturundervisning
- ”Kortlægningen af praksis i en folkeskolesammenhæng (baseret på interview, analyser af tilgængelige læremidler, observationsstudier mv.) tyder på, at en tekst- og læserorienteret litteraturundervisning med et formidlings- og træningsorienteret præg dominerer. Nærlæsning med erklærede rødder i nykritik optræder ikke sjældent i vulgær form som simple analyseskemaer og tjeklister.”
- (Nikolaj Elf, Tina Høegh og Vibeke Christensen ”Brug af litteratur i skole og undervisning” I Anne-Marie Mai *Litteratur i brug* Spring 2019)

Grib litteraturen!

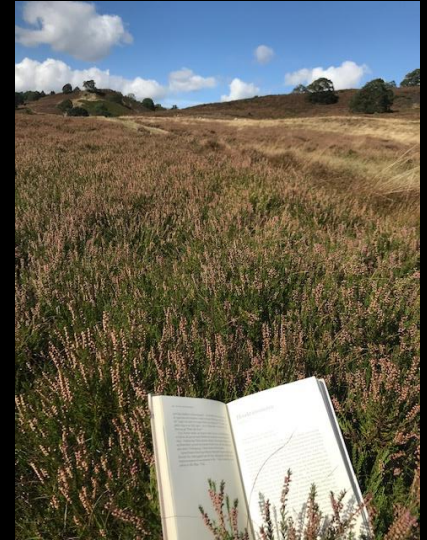
- greb til en meningsfuld litteraturlæsning

- Udviklingsarbejde 2017-
- Hensigt: invitation til at tænke med og videreudvikle
- Håndbog og best-practice
- I samarbejde med Janne Jakobsen, Anja Simonsen, Ulla Maria Michaelsen og Jan Frydensbjerg m.fl.
- Fem faser og 50 greb
- Nye tanker og gamle tanker i en ny tid
 - Tag litteraturen tilbage til læserne
 - Fra mål tilbage til formål
 - Æstetiske og sansebaserede tilgange
 - Fællesskabs- og samtalebaserede tilgange
 - Billedbøger til alle aldre og graphic novels
 - Dybt ind i os selv og langt ud i verden

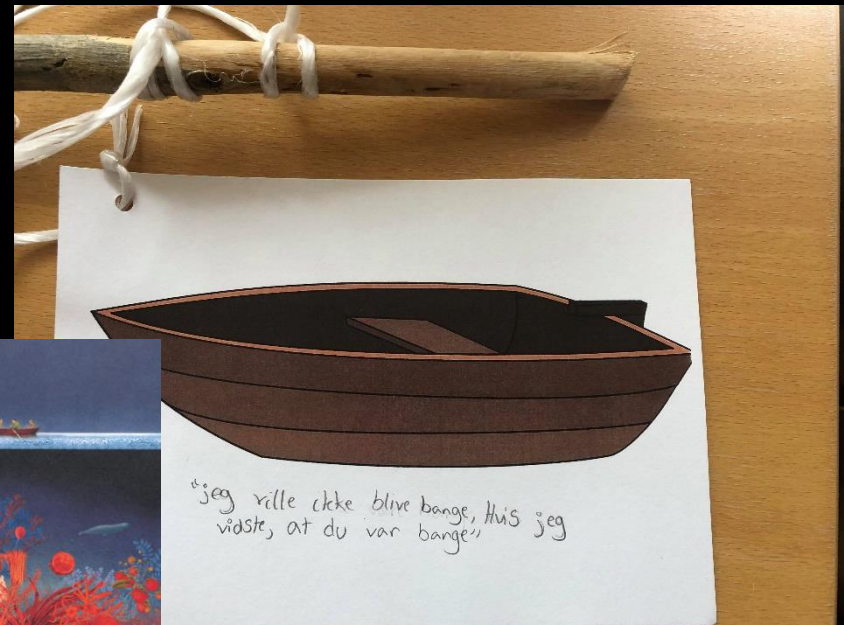
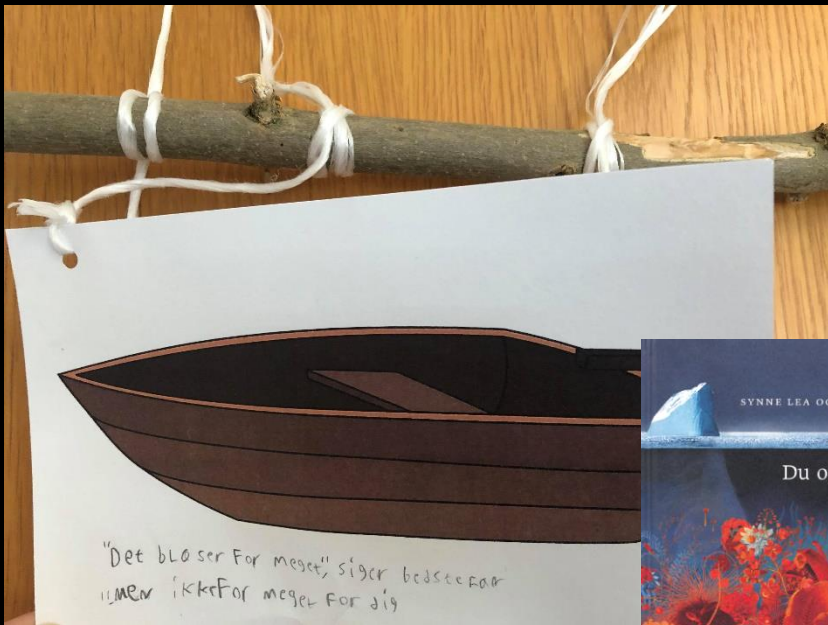
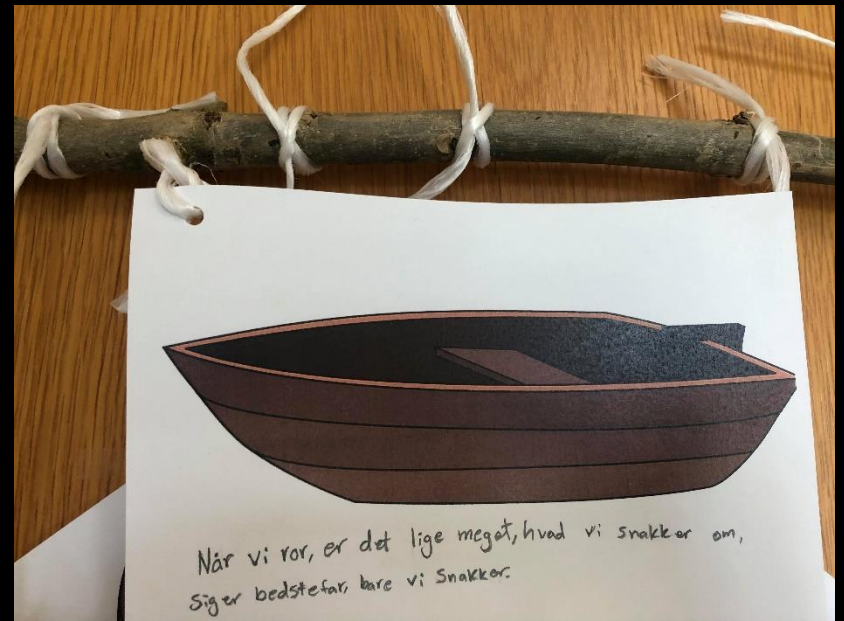
Stemthed

- Greb: Så er det ud!

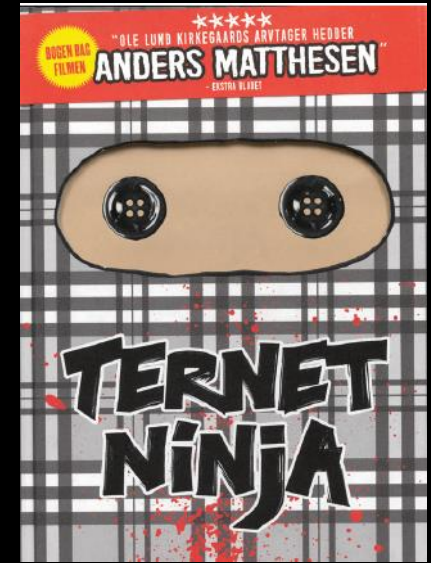
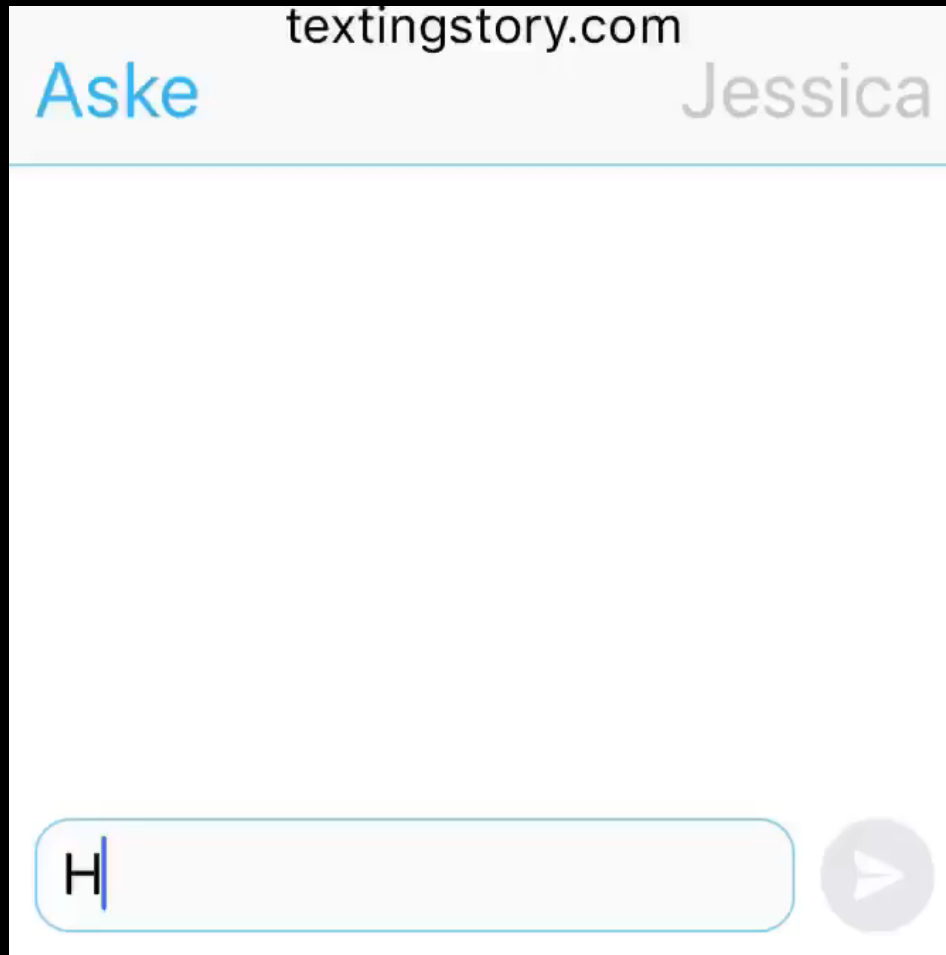

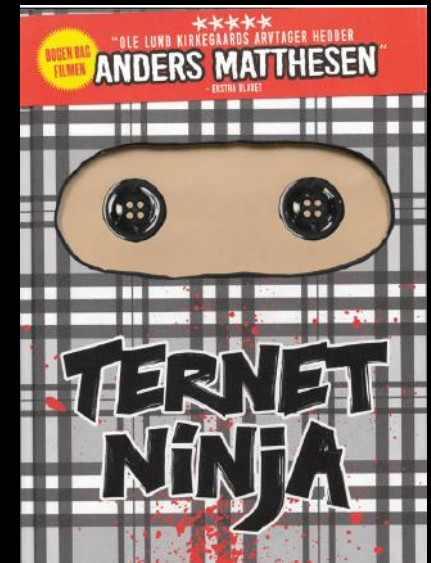
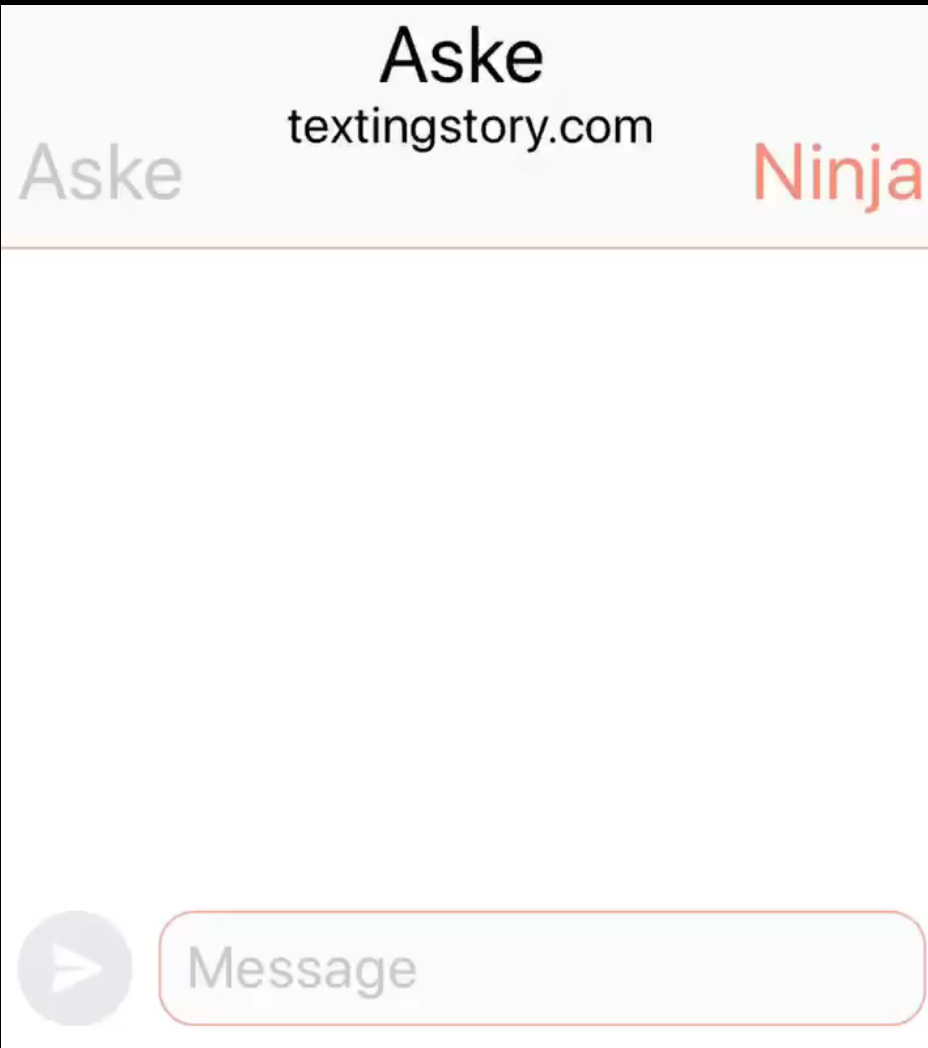
Litteraturkuffert

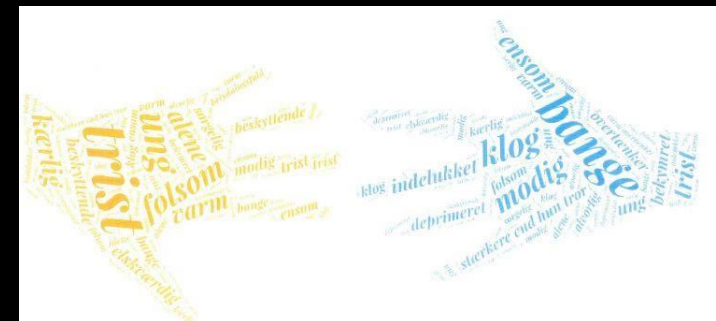

SMS (Samtale Mellem Skæbner)

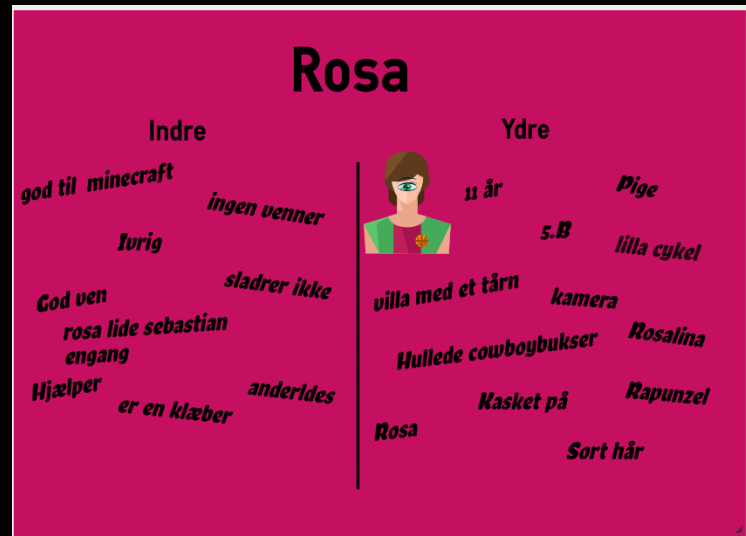
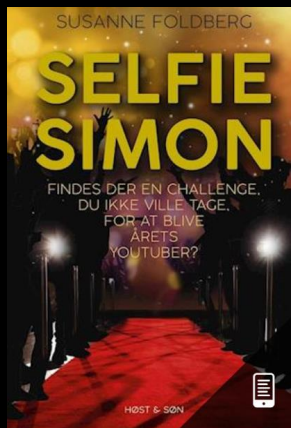
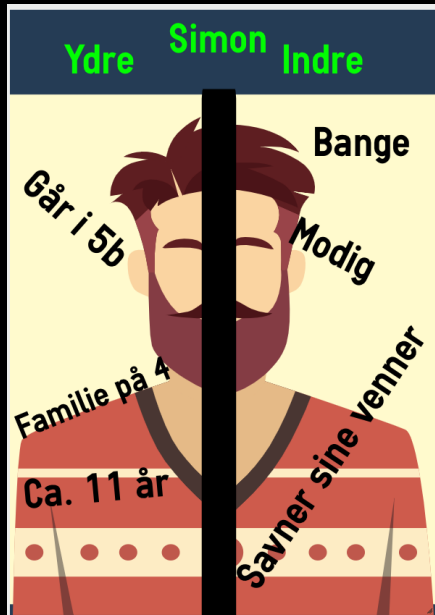
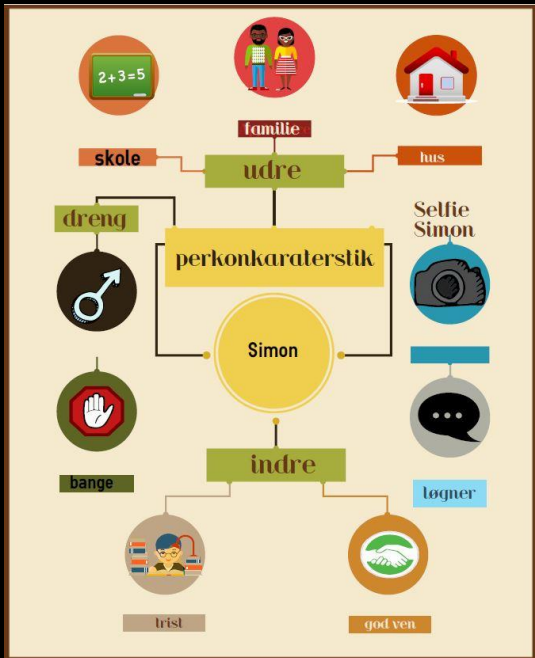

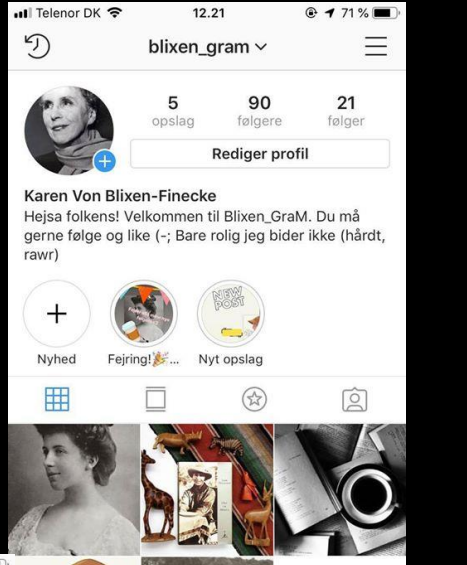
Personfigur

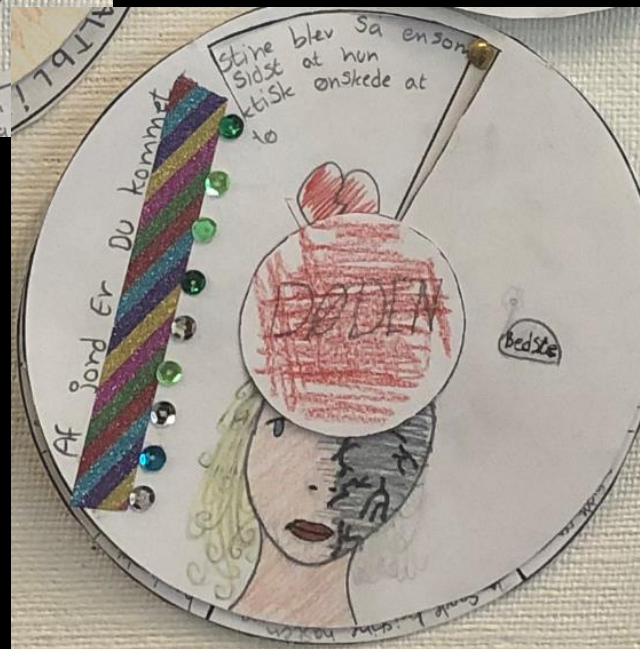
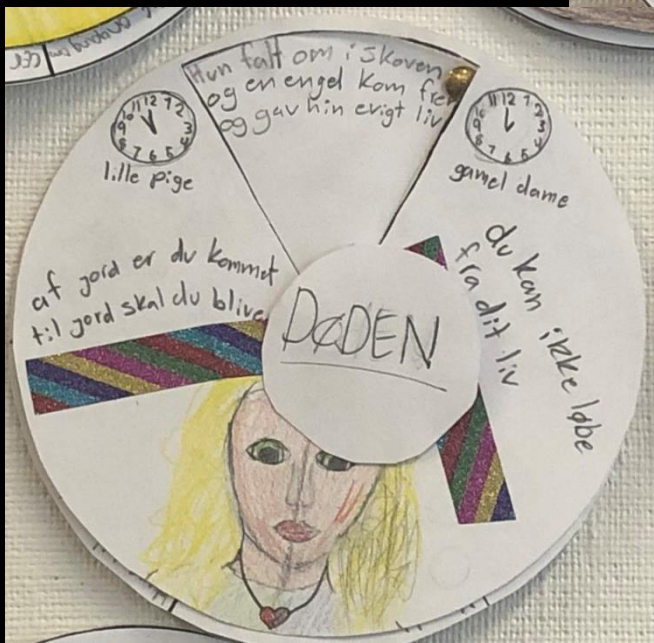

Persongalleriet på plakaten

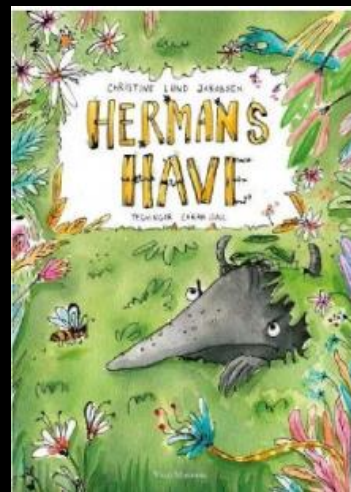
SoMe-synsvinklen

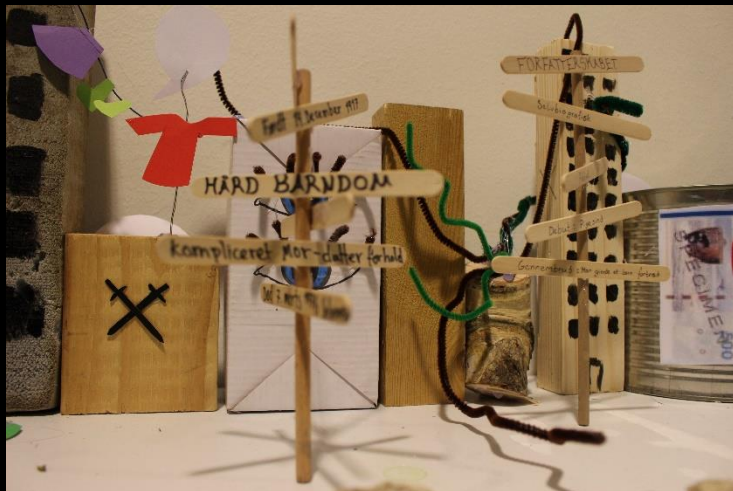

Tema-handlingshjul fra 5. klasse, der har læst Bent Hallers novelle "Af jord er du kommet".

Visuelle fortolkninger

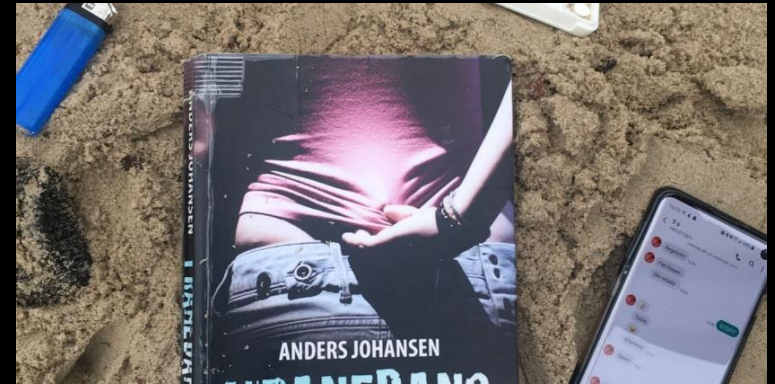
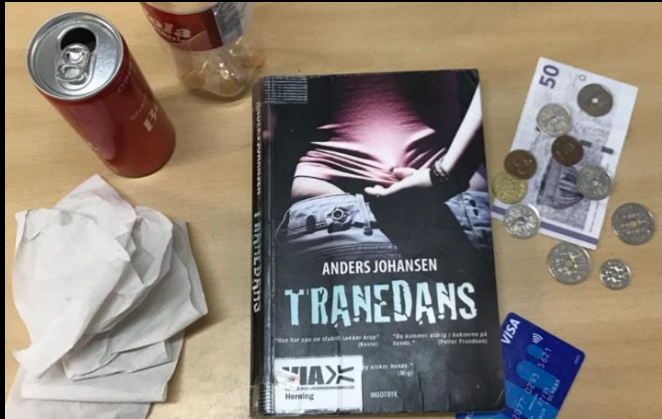

Visuelle fortolkninger

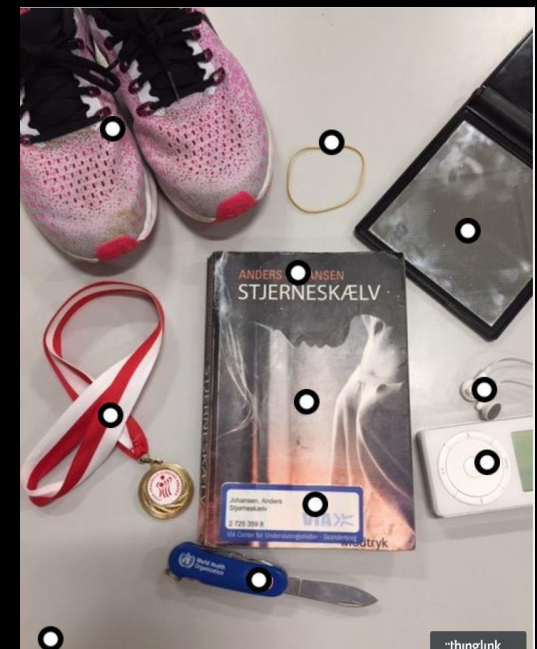
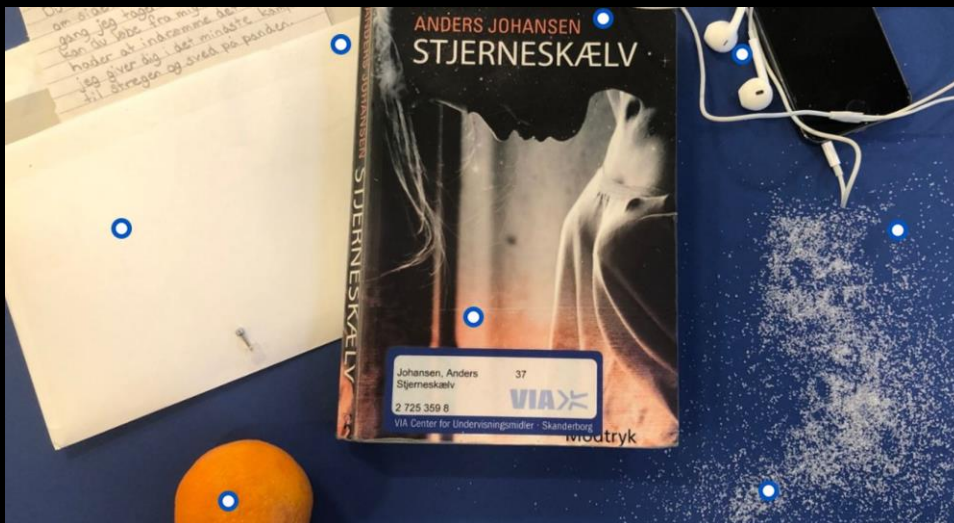

9. klasse har arbejdet med Tove Ditlevsens forfatterskab.

Bogbillede

[Bookbento Tranedans](#)

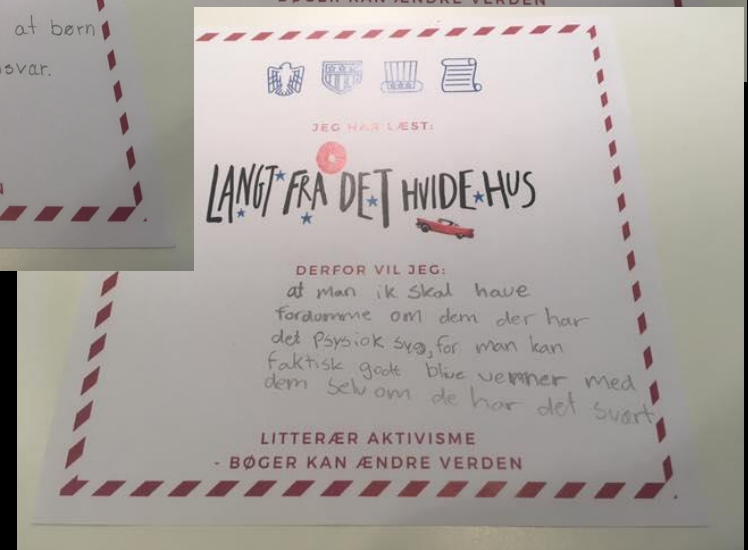
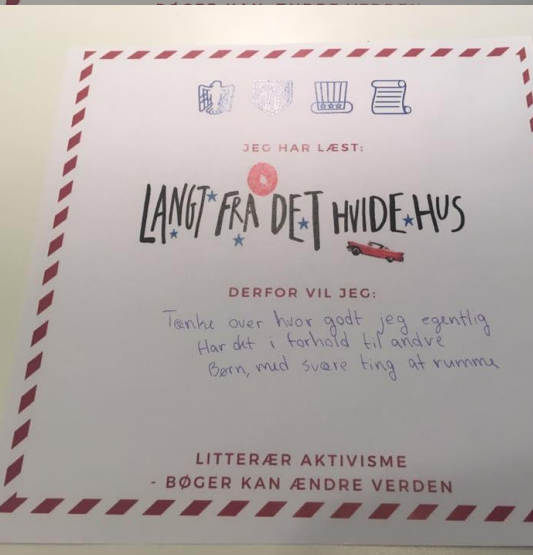
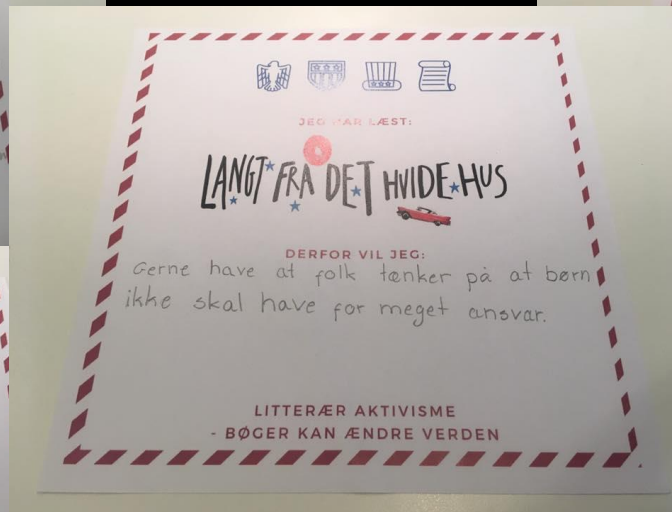
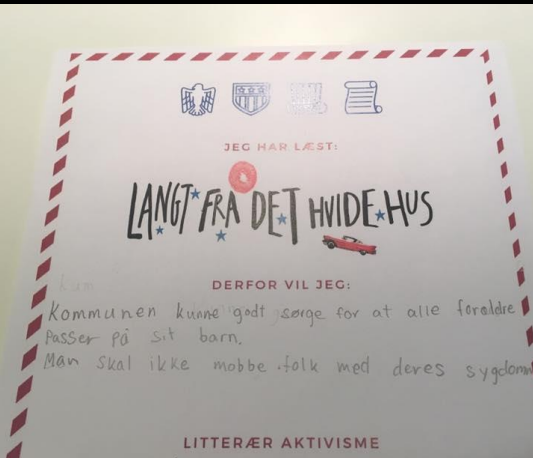

[Bogbento Stjerneskelv](#)

Tag stilling – videoanmeldelse

Litterær aktivisme

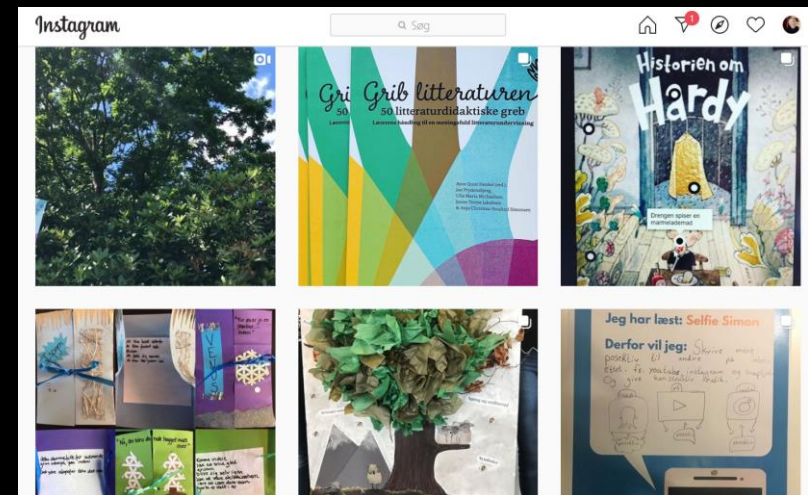
Eksempler fra en 6. klasse, der har læst *Langt fra det hvide hus* af Mette Vedsø (Høst & Søn 2018).

Principperne bag *Grib litteraturen!*

- at læse, høre, mærke og se litteratur: læse med **sanserne** forrest
- komme i **samtale** med litteraturen, sig selv og hinanden
- blive klogere på sig selv og andre og de udtryksformer, der omgiver dem ved at **undersøge** relationerne mellem skrift, billede og lyd og selv **skabe** i skrift, billede og lyd
- være **producerende** og **kreative** – have litteratur mellem hænderne
- **selvstændigt** finde og vurdere veje til analyse og fortolkning
- **kød og blod**: Eleverne skal sætte sig selv i forhold til fortællingerne: Hvad siger de om at være barn og ung i dag? Hvad siger de om vores samfund? Om at være til som menneske i verden?

- Frit tilgængelig hjemmeside med arbejdsark, litteraturlister og læringsfilm:
- <https://griblitteraturen.gyldendal.dk/>
- følg og del på #griblitteraturen og @griblitteraturen

Skolebiblioteket

- Line Hansen Hjellup *Skolebiblioteket* (2018):
- ”Bok gjør klok”!
- ”Læsning er læringens moder”
- Flere vilde bøger
- Ti nøgler til læseglæde og læsekultur:
 - Slip alt og læs
 - Find den rette bog til den rette tid
 - Tilbyd ny og aktuel litteratur
 - Bad i bøger
 - Lok og smit med litteraturformidling
 - Vis interesse og giv opmærksomhed
 - Læs selv
 - Vær åben og positiv
 - Hav samarbejdspartnere
 - Hav et ekstra fokus på drengene

Tag litteraturen tilbake til PLC

- På Spangereid skole i Norge, hvor Line Hansen Hjellup arbejder, siger lederen: "Dersom vi som skole gjennom vår satsning på lesing kan spare oss for én specialundervisningstime som koster omtrent 30.000,- i året, kan vi ha ´et boksvinn på 29.999 og likevel gå i pluss!" (s. 124).

Også i 1700-tallet syntes folk, at de læste for lidt

Vi er langtfra første generation i historien, der har dårlig samvittighed over vores uretslige læsevane. Allerede i det 18. århundrede – længe før smartphones og sociale medier fik skyld for at odelægge vores koncentrationsevne – syntes folk, at de læste for lidt og for overfladisk. En ny doktorsdisputats kortlægger vores komplicerede forhold til bøgerne

AF Rasmus Bo Sørensen

Her er en tilfældig. Jeg får ikke lyst nok. Eller rettere, jeg læser sådan set hele tiden, men min læsning er blevet mere flyvsk og ufokuseret. Lidt Facebook her, lidt Twitter der, og så videre til en tilfældig netartikel på min telefon. På mit sengebord ligger for tiden fire bøger. Jeg kan lige har fået åbnet, og som jeg ikke er i nærheden af at få læst færdig. De udgør en stabel af dårlig samvittighed, et tårn af uvidenhed. Problemet er ikke, at jeg ikke har lyst til at læse; problemet er, at jeg ikke kan koncentrere mig om at få det gjort. Så snart jeg går i gang, marcherer en hær af forstyrrende adspredelser ind i min bevidsthed og kræver min opmærksomhed.

Jeg bilder mig ind, at det hele var bedre i gamle dage. For der var noget, der hed streamingtjenester, sociale medier og internet. Før der var noget, der hed tv, radio og mobiltelefoner. Før verden blev moderne og skrude tempoet op. Dengang var distraktionerne færre og koncentrationen dybere. Man kunne sidde i skæret fra et blafrende stearinlys og læse i sin bog, mens verden bare passede sig selv, og dagen gik på held. Forestiller jeg mig. Men det er forkert, siger bøgerhistoriker Tina Lupton, der netop har forvaret sin doktorsdisputats *Reading and the Making of Time in the Eighteenth Century* på Københavns Universitet.

»Lige så længe, folk har læst, har de været utilfredse med deres læsning,« siger hun.

I sin doktorsdisputats sammenligner Tina Lupton læseoplevelser fra det 18. århundrede med den fælelse af ufokuseret og abrupt moderne læsning, som mange klager over i dag – og som digitaliseringens og den moderne teknologi typpisk får skylden for. »Jeg genkender såmænd den følelse, du taler om,« fortsætter hun over en kop kaffe i Bygning 24 på Campus Amager i København. »Men meget tydelig er det, at de her samtaler har stilet på mange år. Fra det øjeblik, folk i 1700-tallet fik adgang til tekster i

større omfang, begyndte de at beklære sig om ikke at have tid nok til at læse. De følte, at de burde læse noget mere, og at deres læsning var dårlig overfladisk.«

Den underlejlige roman

Tina Luptons disputats bygger på 20 casestudier af historiske personer fra det 18. århundredes arbejdende britiske middelklasse og tæller både sekretærer, præster, landmænd og læger, der alle kæmpede med at finde tid til at få læst bøger. De opfattede deres liv som overvækkede på samme måde, som vi dag opfatter vores liv som overvækkede. De beklærede sig om nye medier på samme måde, som vi i dag beklærer os om nye medier. Og de følte, ligesom os, at den konstante underholdning var en distraktion, som truede med at forstyrre den seriøse læsning.

»Folk havde dårlig samvittighed over at være draget mod sladderspalterne i aviserne og mod den nye svulstige roman genre, alt imens de filosofiske værker bare fik lov til at samle støv i bogreolen,« siger Tina Lupton, der har udvalgt sine 20 cases fra det digitale opslagsværk The Reading Experience Database, hvor der er flere eksempler at tage af.

I sin research har hun blandt andet konsulteret bibliotekernes udlånslister og bøgerhandlernes salgsfortegnelser, som hver især kan sige noget om, hvad der blev lånt, og hvad der blev købt. De siger til gengæld ikke noget om, hvad der rent faktisk blev læst, hvornår der blev læst, eller hvordan læseoplevelsen var. Til det formål har hun måttet finde andre metoder. De vigtigste kilder har været personlige dagbøger og breve, fortæller hun.

»Der er masser af korrespondancer, hvor folk taler om deres hverdag og skriver noget i stil med: 'Jeg har haft frygtelig travlt i dag med huset, der skal passes, og børnene, der skal møttes, så jeg skriver dette til dig i al hast, min kære Elisabeth; men det værste ved min evindelige travlhed er dog, at jeg slet ingenting føler, at jeg får læst.' Den slags breve mellem skrivende i den læsende klasse giver et godt indblik

i, hvad folk rent faktisk tænkte om deres læsning,« siger hun.

Idebrande og tyvebander

Det kan synes komisk, at 1700-tallets læsere opfattede romanen som en underlejlige genre. I dag ville de fleste læsere formentlig være godt tilfredse med sig selv, hvis de evnede at supplere deres daglige indtag af netnyheder og facebookopslag med en enkelt lille roman i ny og nu. Men dengang opfattedes romaner som en del af den baggrundstøj, der måtte skæres væk for at give plads til fordybelse.

»Læsning har aldrig været forbundet med ren nydelse,« siger Tina Lupton. »Den har altid produceret et biprodukt af dårlig samvittighed og en frygt for, at man brugte tid på det forkerte. Hvad enten det forkerte så var flygtige avisartikler og overfladiske romaner som i 1700-tallet eller forfummende medier som Instagram og Facebook i det 21. århundrede.«

SERIE

Kunsten og de moderne hjerner

Aldrig har vores hjerner modtaget så meget information som nu. I en ny serie taler vi med hjerneforskere og kunstformidlere, filosoffer og neuroestetikere, kunstnere og kulturhistorikere for at undersøge, hvordan den digitale verdens filmrør påvirker os. For hvis det er sandt, at information forandrer vores hjerner, og hvis det dermed også er sandt, at vores hjerner forandrer kunstoplevelsen – hvordan skal kunsten så reagere? Skal den lo hastigt med eller trodsigt gå den modsatte vej?

Tina Lupton fortæller om en boghandler fra London i det 18. århundrede, der hævdede, at folk kan kom ind i hans butik og købe bøger, når der ikke skete noget andet i nyhedsbilledet. Kun hvis der ikke var historier om ildebrande, tyvebander eller krigsudbrud i avisen, ville folk komme til ham efter underholdning.

»Så historien er ikke, at vi engang var gode og seriøse læsere og nu er blevet dårlige og overfladiske læsere. Den guldalder for læsningen findes slet ikke. Og den har aldrig fundet sted. Den gode, kulturrede læsning har altid været en forestilling, der hærte fremtiden til, en man drømte om, håbede på og stræbte efter. Men læsning, som rent faktisk er blevet praktiseret, til alle tider er blevet opfattet som utilstrækkelig og problematisk,« siger hun.

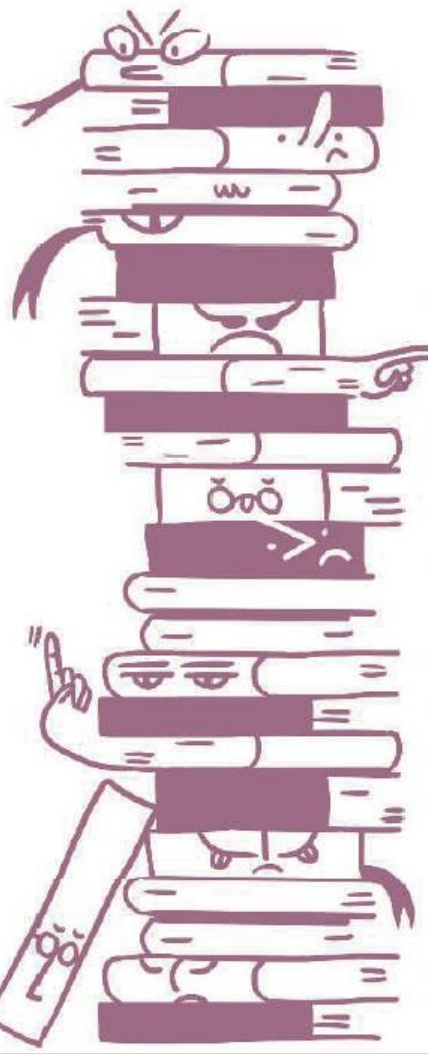
Horn i nakken

På den ene side har følelsen af aldrig at have tid til at læse altså altid været et vilkår. På den anden side er villidre for læsning samtidig blevet forværret over årene, medgiver Tina Lupton.

»Den massive tilgængelighed af tekster, lyd og billeder på internettet har betydet, at konkurrencen om vores opmærksomhed vitterligt er blevet skærpet. Det hænger med til billedet. Man kan sige det på den måde, at vi har altid været utilfredse med vores læsning – men de senere år er følelsen blevet mere berøriget.«

Det er en udvikling, som mange finder beklærende. I The Washington Post kunne man tidligere i år læse, at visse mennesker er begyndt at gro »horn« i nakken som en konsekvens af at sidde for længe med bøjede hoved over deres mobiltelefoner. Historien blev siden dementeret i The New York Times. Men på det tidspunkt var den allerede nået verden rundt og havde skabt stor forargelse – måske fordi den taler lige ned i en latent kulturpessimisme. Bekymringen over den moderne teknologiske negative betydning for åndslivet og den almene dannelse er en menneskelig overgro, som kan få folk til at se spejler – og knoglefremspring – hvor der ingen er.

Faktum er, at vi i dag læser mere, end vi nogensinde har gjort. Ser man alene på det antal ord, som hver dag konsumeres verden over, tilblæver vi den mest læsende generation i historien. Vi læser mere, end vores forældre gjorde, og vores børn kommer til at læse mere end os. Når vi ikke føler, at vi læser nok, er det med andre ord en bestemt type tekst, vi taler om, nemlig bøgerne. Det er dem, vores dårlige samvittighed gæder.

For det er dem, vi forbinder med 'at læse'.

Men hvorfor kan vi ikke bare værdsætte den læsning, vi rent faktisk praktiserer? Hvorfor denne evige dårlige samvittighed? Her tilbyder Tina Lupton to modsatte rettelser: en pessimistisk og en optimistisk. Den pessimistiske udlægning er, at vi generelt er for dårlige til at hykle og værdsætte det, vi har og gør. At vi konstant er

efter os selv.

»Mennesker er ikke gode til at sige: 'Er det ikke fantastisk, at læsning er blevet så udbredt og demokratiseret, at vi nu har universel adgang til stort set alle typer tekster?' En lille pige i en bytte i Kenya har i dag adgang til samtlige numre af The New York Times gennem tiden – er det ikke mirakuløst? Sådan tænker vi ikke – og slet ikke, når det kommer til læsning,« siger Lupton.

En anden og mere positiv udlægning er, at når vi aldrig er helt tilfredse med vores læsning, er det, fordi læsning repræsenterer den frie tid. Læsning har altid stået i opposition til samfundets krav om øget produktivitet. Masselæsning blev udbredt samtidig med, at den tidlige kapitalisme smeltede tid og penge sammen, og læsning blev en af de måder, hvorpå folk kunne gøre op mod kapitalismens disciplinering af deres liv. Den tid, folk brugte på at dygtiggøre sig gennem læsning, stod i modsætning til den skemalagte tid, der tilhørte arbejdsgiverne. Så når vi i dag klæber på en fremtid med færre bøger og bedre tid til at læse romaner, er det ikke kun negativt brok, men også en potentiel produktiv utilfredshed, der – med Tina Luptons ord – historisk har været en motor for samfundsmæssige reformer.

At læse er at tænke

»Så bør vi omfavne vores utilfredshed med vores læsning snarere end at forsøge at gøre op med den?«

»Kan vi gøre begge dele?« spørger hun. »For jeg føler, at vi bør gøre begge dele. På den ene side bør vi give altpå den dårlige samvittighed. De unge i dag har gode ejenskaber som læsere, og der er ingen grund til, at de skal slet sig selv i hovedet med deres manglende koncentrationsevne og fokus. Det er jo også en evne, at kunne multitask og have øje på flere skærme samtidig.«

På den anden side er der også energi i at fastholde utilfredseden, mener hun.

»For når vi siger, at vi ikke har tid nok til at læse, handler det ikke kun om, at vi gerne vil have bedre tid til underholdning

og fritidsbeskæftigelser. Læsning handler i sin essens om demokratisk deltagelse, om at engagere sig i fortiden og tænke nye tanker om fremtiden. Lysten til at ville læse er vigtig på en anden måde end lysten til at stå på skatebader og ro kajak. Det er også dejlige beskæftigelser. Men læsning er en anden slags lyst. Den er forbundet med lysten til at ville gøre verden bedre.«

»Fordi det at læse også altid er at tænke?«

»Ja, hvis du siger. Jeg ville ønske, jeg havde mere tid til at lave mad eller være sammen med mine børn, så handler det om lysten til at kunne være mere tilstede i livet. Og det er jo fint. Men lysten til at læse handler om noget andet. Det er også lysten til at ville vide mere. Det er også et ønske om at engagere sig i sin samtid og bidrage til samfundetsdebatten.«

Drømmen om et bedre samfund

»Så når vi brokker os over ikke at have tid nok til at læse, peger det også tilbage på en grundindstilling i den menneskelige psykologi?«

»Ja, jeg tror, det hænger sammen med en trang til selvudvikling, til dygtiggørelse, til bilding. Begæret efter at læse er i mine øjne noget fundamentalt andet end begæret efter mere fritid. Det er noget andet end ren hedonisme. Det er forbundet med en utopisk forestilling om et bedre samfund, og derfor er utilfredseden med vores læsning også et vigtigt politisk og socialt forandingsværktøj.«

»Men lad os så forestille os det hypotetiske scenarium, at vi rent faktisk fik mere tid til os selv. Ville vi så reelt bruge tiden på at læse mere, tror du?«

»Det er der noget, der tyder på, at vi vil. Skandinaverne er jo nogle af dem, der læser mest i verden målt pr. indbygger, og de er samtidig blandt de folkerigste, der har mest fritid. Jeg siger ikke, at hvis du giver alle indbyggere i Alabama tre fridage mere, så vil de løbe hen til biblioteket for at låne bøger. Deres slags tager tid. Danmark er et af de lande, der i årevis har haft relativt gode arbejdsforhold og relativt gode uddannelsesinstitutioner og en relativt lige samfundspolitik. Og når alt det lægges sammen, får man relativt gode læsere. Der er en sammenhæng. Det er jo også derfor, at danskere i vid udstrækning pakker bufferten med bøger, når de tager på ferie eller i sommerhus. Det er en del af kulturen. Man læser, når man har tid.«